

- Martijn Sanders: Bouwstenen voor de toekomst
- Rudi Ekkart geeft een toelichting op de successieregeling
- Henk van Os over verzamelwoede

Kerkinterieur met beeldenstormers

Hendrik van Steenwijck II (Antwerpen ca. 1580 – 1649 Leiden/Den Haag)

Museum Het Prinsenhof
Delft

Ca. 1610-1630. Olieverf op paneel, 49,4 x 66,7 cm

Gesigneerd, midden rechts, op de voet van de zuil: *H. Steenwijck*

Herkomst: veiling Christie's, Amsterdam, 10 november 2008, nr. 20

Voorstellingen van de Beeldenstorm, die in 1566 over de Nederlanden raasde, zijn zeldzaam. Dit geldt zeker voor schilderijen met dit onderwerp. Tot voor kort was hiervan in Nederland maar één voorbeeld te zien: een schilderij van Dirck van Delen in het Rijksmuseum in Amsterdam. Dankzij de Vereniging Rembrandt kan nu ook Museum Het Prinsenhof in Delft dit belangrijke hoofdstuk uit onze geschiedenis tonen.

Museum Het Prinsenhof is hét museum over Willem van Oranje en de Nederlandse Opstand. Het is de plaats van waaruit de prins leiding heeft gegeven aan de opstand tegen koning Filips II en waar hij op 10 juli 1584 is vermoord. Het Prinsenhof staat daarmee aan de wieg van het huidige Nederland. De thema's uit de ontstaansgeschiedenis van ons land spelen in de museumpresentatie een centrale rol. Toen het schilderij *Kerkinterieur met beeldenstormers* van Hendrik van Steenwijck II op de

veiling kwam, was Museum Het Prinsenhof dan ook zeer enthousiast. Door een bijdrage van de Vereniging Rembrandt en enkele andere fondsen kon het Delftse museum dit felbegeerde schilderij aan de collectie toevoegen.

Op het schilderij zijn beeldenstormers bezig heiligenbeelden uit een kerk te verwijderen. Dit gebeurt op een ogenschijnlijk rustige manier onder regie van de man die linksvoor op de stapel beelden zit, vermoedelijk een regent of een ander hooggeplaatst persoon. Dit element van regie ontbreekt bij Dirck van Delen, die het enige andere bekende schilderij met dit onderwerp maakte. Het beeld dat Hendrik van Steenwijck II van de Beeldenstorm schetst, komt overeen met de voorstelling die historici van deze gebeurtenis hebben. Vaak was het geen spontane geweldsuitbarsting, zoals prenten en penningen met dit onderwerp suggereren, maar een redelijk ordelijke 'zuivering' van de kerken voor de protestantse eredienst.

SLEUTELMOMENT

De Beeldenstorm is een sleutelmoment in de Nederlandse geschiedenis en niet voor niets is er in de nationale geschiedenis canon een venster aan gewijd. De gebeurtenis uit 1566 was het gevolg van sociale en religieuze spanningen in een periode waarin de protestanten steeds zelfbewuster werden. Het ging om vrijheid van geloof en om zelfbeschikking. Door de Beeldenstorm raakte de politieke oppositie van Willem van Oranje en de zijnen verbonden met de strijd voor geloofsvrijheid van de protestanten. De strafexpeditie van de hertog van Alva die volgde op de Beeldenstorm, dwong Willem van Oranje namelijk tot de gewapende strijd. Hiermee begon de vrijheidstrijd van de Republiek, zo weten we nu.

In de presentatie van Het Prinsenhof speelt deze gebeurtenis een belangrijke rol. Daarom is het schilderij van Hendrik van Steenwijck II voor het museum eigenlijk onmisbaar. Het verbeeldt dit bepalende moment uit onze geschiedenis en heeft bovendien een sterke aantrekkingskracht als 'kijkstuk'. Dit is vooral van belang voor de educatieve programma's die Museum Het Prinsenhof aanbiedt. Voor de vele schoolgroepen wordt de Beeldenstorm letterlijk zichtbaar gemaakt en daardoor beklijft de museumles ook beter.

HET BEELD VAN DE REFORMATIE

Dit werk door Van Steenwijck vertelt niet alleen een belangrijk verhaal uit de geschiedenis van de Nederlandse Opstand, maar ook uit die van de Reformatie in de Nederlanden. Door de manier waarop de 'zuivering' van de kerken is verbeeld, kan het schilderij worden gebruikt om de vroege Reformatie te illustreren. In de jaren 1572-1579 vond in de Noordelijke Nederlanden een geleidelijke ontmanteling van de katholieke kerken plaats. De kerkgebouwen werden toen gezuiverd van heiligenbeelden om ze geschikt te maken voor de protestantse

Beeldenstorm in een kerk

Dirck van Delen

1630. Olieverf op paneel, 50 x 67 cm

RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

dienst. Dit wordt aangeduid als de desacralisatie van de kerken.

Het schilderij is bovendien representatief voor het tijdvak 1610-1640, waarin de vroege periode van de Nederlandse Opstand weer volop in de belangstelling stond bij Nederlandse kunstenaars. Een ander voorbeeld hiervan zijn de vele verbeeldingen van de *Troon van Alva* (ook wel *De ellendige staat der Nederlanden*) uit deze tijd. De Republiek, inmiddels rijk en machtig, was toen op zoek naar haar wortels. Van Steenwijcks weergave toont hoe men terugkeek op de cruciale gebeurtenissen rond het begin van de opstand tegen de Spaanse koning. Of misschien beter: hoe men zich deze na een halve eeuw wilde voorstellen. De beeldenstormers hadden indertijd veel kritiek gekregen vanwege hun destructieve actie, onder andere van Willem van Oranje. Uit het schilderij spreekt deze kritiek niet meer. De Beeldenstorm is weergegeven als een rustige en ordelijke handeling en wordt daarmee positief voorgesteld. Het schilderij toont de canonisering van dit roerige verleden vanuit het perspectief van de calvinistische Republiek. In alle opzichten is het recent opgedoken schilderij een belangrijke en interessante aanwinst ♦

Loet Schledorn

Conservator Stads- en Oranjeschiedenis Erfgoed Delft e.o.

Voor de verwerving heeft Museum Het Prinsenhof steun gekregen van de volgende fondsen: Vereniging Rembrandt, Mondriaan Stichting, Fonds 1818 tot nut van het algemeen, M.A.O.C Gravin van Bylandt Stichting en Dr Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds.